

Małgorzata Juchniewicz

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

RYNEK ŻYWCA WIEPRZOWEGO W POLSCE PO WSTĄPIENIU DO UNII EUROPEJSKIEJ

1. Wstęp

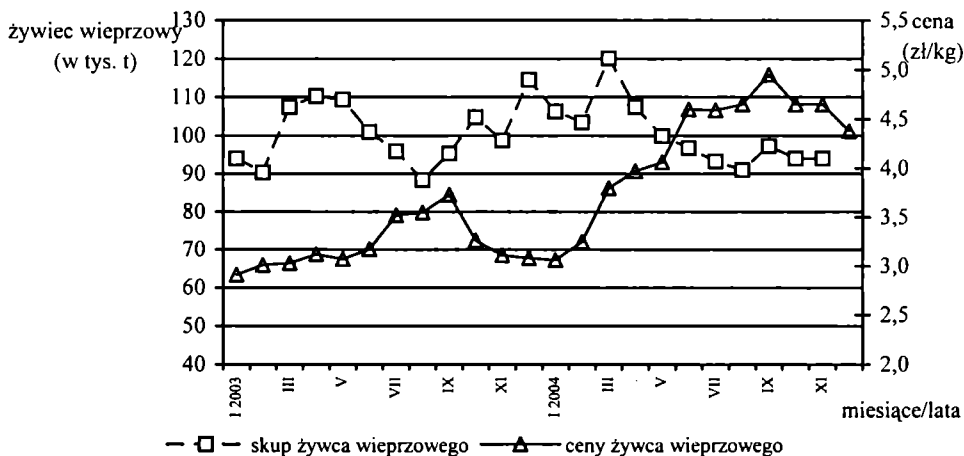
Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej oznaczało sprostanie trzem istotnym efektom: efektowi integracji, efektowi konkurencji i efektowi zdolności dostosowawczych (Wyżnikiewicz 2004). Przez efekt integracji rozumie się zmianę warunków gospodarowania wynikającą z unijnych standardów i regulacji prawnych, a także wpływ przewidywanych zmian rynkowych, np. zmian struktury i wzorców popytu, na działalność podmiotów. Efekt konkurencji wynika z rozszerzenia rynku, a także konieczności sprostania konkurencji ze strony importu. Efekt zdolności dostosowawczych natomiast oznacza rynkowy przymus stałych dostosowań do szybko zmieniających się warunków działalności wynikających z natury gospodarki globalnej. Z badań przeprowadzonych przed akcesją wynika, że skutki integracji w rolnictwie są trudne do określenia, chociaż daje się większe szanse na poprawę sytuacji niż na jej pogorszenie (*The Business Implications...* 2003).

Produkcja zwierzęca jest z ekonomicznego punktu widzenia najważniejszym działem produkcji rolniczej. Udział produkcji zwierzęcej w towarowej produkcji rolniczej w Polsce wyniósł 60%, przy czym produkcja trzody chlewnej stanowiła 21,5%. Znaczenie produkcji mięsa wieprzowego dla kształtowania przychodów rolników w Polsce jest znacznie większe niż w innych krajach Unii Europejskiej. Jeśli wartość produkcji towarowej całego rolnictwa przyjąć za 100%, to wartość sprzedanego żywca wieprzowego w ostatnich latach osiąga 25-30% (Blicharski 2004; *Rolnictwo w 2003...* 2004). O znaczeniu wieprzowiny świadczy również spożycia mięsa. W 2003 r. konsumpcja wieprzowiny na 1 osobę wyniosła w Polsce 41,2 kg, a w Unii 43 kg, wołowiny zaś odpowiednio 5,5 i 19,8 kg oraz drobiu 20 i 22 kg (*Rynek mięsa...* 2004). Ponadto większa niż w Polsce produkcja mięsa wieprzowego jest tylko w Niemczech, Hiszpanii i Francji (Urban 2004). Z tego wzglę-

du celem opracowania jest analiza wpływu integracji Polski z Unią Europejską na rynek żywca wieprzowego.

2. Wielkość skupu i poziom cen żywca wieprzowego

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej zmienił się zakres oraz formy dotychczasowych działań interwencyjnych na rynku mięsa (Rycombel 2004). R. Urban (2004) dodaje, że zmiana systemu interwencji może powodować zwiększenie koniunkturalnych wahań cen na rynku mięsa wieprzowego, a pośrednio także na rynkach tych pozostałych rodzajów mięsa, których ceny wykazują pewną zależność od przebiegu tzw. cyklu świńskiego. Porównania tego cyklu w Polsce i w krajach UE-15 wskazują, że zmienność cen żywca w naszym kraju była mniejsza (Juchniewicz 2003). Wzrost podaży rynkowej przyczynia się do obniżania cen, a jej zmniejszanie do ich wzrostu. Zmiany podaży żywca i jego cen mają przeciwny kierunki (rys. 1).



Rys. 1. Skup i ceny żywca wieprzowego w Polsce w latach 2003-2004

Źródło: GUS.

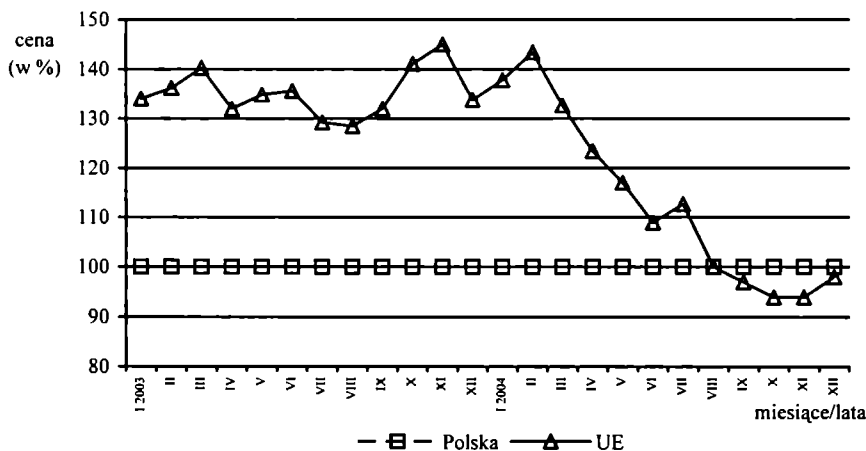
Niska opłacalność chowu trzody chlewnej w 2003 r. spowodowała, że rolnicy zaczęli ograniczać liczebność świń. W marcu 2004 r. pogłowie świń było już o 7,6% mniejsze niż rok wcześniej, a w końcu lipca wyniosło 16,8 mln szt., czyli o 10% mniej niż przed rokiem. Z uwagi na poziom podaży na początku roku w ciągu 10 miesięcy 2004 r. żywca wieprzowego skupiono ok. 1354 tys. t, tj. o ok. 3% mniej niż w analogicznym okresie 2003 r. W I półroczu 2004 r. skup trzody chlewnej był mniejszy niż w I półroczu 2003 r. o 3,5%. W wyniku spadku podaży, a być może i przystąpienia Polski do UE, ceny skupu trzody szybko wzrosły. W okresie czerwiec–sierpień przeciętne ceny skupu trzody kształtowały się na poziomie 4,60 zł/kg, tzn. wynosiły o 27% więcej niż średnio w okresie styczeń–maj. Po wrze-

śniowym wzroście ceny skupu żywca do 4,95 zł/kg, w październiku średnia cena skupu trzody chlewnej obniżyła się do 4,65 zł/kg, tj. o 6%. W porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego żywiec wieprzowy podrożał prawie o 43%. W grudniu 2004 r. odnotowano dalszy spadek cen skupu, do 4,38 zł/kg.

Spadkową fazę cyklu świńskiego odczuli również konsumenci. W maju 2004 r. ceny detaliczne mięsa wieprzowego były średnio prawie o 9% wyższe niż przed rokiem. Przystąpienie Polski do UE spowodowało wyższą dynamikę wzrostu cen, gdyż przy malejącej podaży część surowca trafiła do przetwórstwa w innych krajach wspólnoty (*Prognozy cen...* 2004). Wzrost cen w kolejnych miesiącach spowodował, że import był mniej korzystny. Ponadto większość krajów członkowskich starej Unii nie pozwalała sprowadzać żywca wieprzowego, a półtusze wieprzowe nie cieszą się dużym zainteresowaniem ze względu na niewielką opłacalność takiego importu.

3. Porównanie cen wieprzowiny w Polsce i w innych krajach Unii Europejskiej

Oceniając wpływ integracji Polski z UE należy stwierdzić, że w jej wyniku odnotowano stopniowe zmniejszanie przewag cenowo-kosztowych będących konsekwencją swobody przepływu towarów i usług. Porównanie cen notowanych w Polsce przed akcesją i średnio w UE wskazuje, że ceny skupu żywca wieprzowego w Unii były w wyższe o 28-45% (rys. 2).



Rys. 2. Poziom cen skupu żywca wieprzowego w Polsce i UE w latach 2003-2004 (Polska =100%)

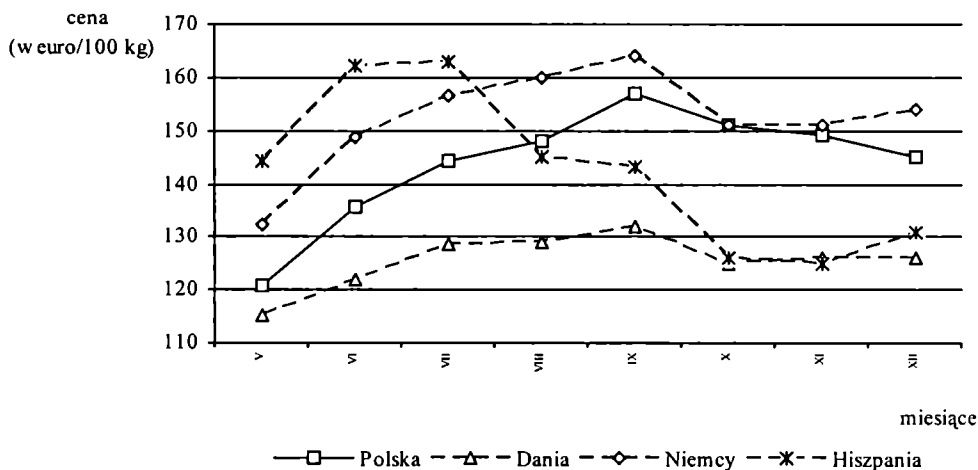
Źródło: minrol.gov.pl.

W czerwcu 2004 r. ceny wieprzowiny na rynku UE były wyższe już tylko o 9%, a od września do grudnia 2004 r. osiągnęły poziom już tylko o 2-6% niższy od uzyskiwanych na rynku krajowym. Rynek wieprzowiny jest odmienny od rynku wołowiny. Przeciętne ceny skupu młodego bydła rzeźnego w sierpniu 2004 r. były

w przybliżeniu o 40% wyższe niż na początku 2004 r. i w poprzednich kilku latach. Mimo wzrostu ceny bydła rzeźnego w Polsce po akcesji są nadal znacznie niższe niż np. w Niemczech (o 30-35%) (*Rynek wołowiny...* 2004).

Ceny skupu wieprzowiny w poszczególnych krajach Unii Europejskiej są zróżnicowane (rys. 3). Najniższe ceny za żywiec wieprzowy uzyskują rolnicy holenderscy, duńscy i belgijscy, a najwyższe greccy i włoscy. Na rynkach głównych producentów żywca (Holandii, Danii, Belgii) ceny skupu są od kilku do kilkunastu procent niższe od średniej unijnej. W Niemczech ceny płacone rolnikom za żywiec wieprzowy są zbliżone do cen średnich i najlepiej odzwierciedlają sytuację na rynku wieprzowiny w Unii Europejskiej. Do porównania cen wybrano zatem Danię, Niemcy i dodatkowo Hiszpanię.

Ceny skupu w Polsce przed akcesją ulegały podobnym wahaniom jak w analizowanych krajach UE, ale kształtowały się na znacznie niższym poziomie. Przykładowo w styczniu 2003 r. cena skupu żywca wieprzowego w Polsce była niższa od uzyskiwanej w Niemczech o 34%, w Hiszpanii o 31%, a od najniższej w Unii (w Danii) o 21%. Najmniejsze różnice w cenie skupu żywca występowały między Polską a Hiszpanią (cena w Hiszpanii stanowiła od 92% ceny w Polsce we wrześniu 2003 r. do 112% w lipcu 2003 r.). Największe różnice występowały w porównaniu do cen niemieckich. Cena skupu żywca wieprzowego w Niemczech była cały czas wyższa od uzyskiwanej w Polsce o 6-33%. Także w porównaniu z Danią (krajem, w którym cena skupu żywca wieprzowego jest jedną z najniższych w Unii) cena skupu żywca wieprzowego w Polsce była niższa w całym analizowanym okresie (z wyjątkiem sierpnia 2003 r.) o 3-34%.



Rys. 3. Ceny referencyjne wieprzowiny w Polsce i w wybranych krajach UE w okresie maj–grudzień 2004 (euro/100 kg)

Źródło: minrol.gov.pl.

Po integracji w Polsce odnotowano wzrost cen skupu żywca wieprzowego (rys. 3). W maju 2004 r. cena wieprzowiny w naszym kraju była wyższa od tej uzyskiwanej w Danii (jednej z najniższych w UE) o blisko 5%, podczas gdy we wrześniu już o 32%. W kolejnych miesiącach różnice te nieznacznie się zmniejszyły do 25-26%.

Porównanie do cen niemieckich wypada nieco korzystniej, gdyż w miesiącach maj-wrzesień 2004 r. ceny na rynku polskim były o 8-9% niższe. Jednak już od września kształtowały się na bardzo zbliżonym poziomie. W Hiszpanii, zgodnie z cyklem koniunkturalnym, ceny w pierwszych miesiącach analizy były wyższe od polskich i duńskich (zbliżone do poziomu cen niemieckich), a od lipca 2004 r. systematycznie malały. W efekcie kształtowały się na poziomie zbliżonym do cen wieprzowiny w Danii, a były wyższe od polskich o 9-16%.

4. Podsumowanie

Ceny polskiej wieprzowiny po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej rosły stopniowo do poziomu najtańszych producentów w UE. Wynikało to jednak w głównej mierze z wahań koniunkturalnych, a nie z akcesji. W przyszłości nie należy spodziewać się zmniejszenia wahań cen wieprzowiny, gdyż pomimo wieloletnich działań interwencyjnych w krajach członkowskich często kształtują się one poniżej ceny bazowej.

Literatura

- Blicharski T., *Stan i kierunki rozwoju hodowli trzody i rynku wieprzowego w Polsce*, „Gospodarka Mięsna”, 2004, nr 7.
- Juchniewicz M., *Zmienność i transmisja cen na rynku wieprzowiny*, UWM, Olsztyn 2003.
- Prognozy cen na rynkach podstawowych produktów rolnych w Polsce w okresie wrzesień 2004-czerwiec 2005*, FAMMU/FAPA, Warszawa 2004.
- Rycombél D., *Dopłaty do prywatnego magazynowania mięsa w UE*, „Gospodarka Mięsna” 2004, nr 5.
- Rynek mięsa. Stan i perspektywy*, Analizy Rynkowe nr 27, IERiGŻ, ARR, MRiRW, Warszawa 2004.
- Rynek wołowiny i cielęciny*, Zintegrowany System Rolniczej Informacji Rynkowej nr 35, MRiRW, Departament Wspólnej Organizacji Rynków Rolnych, Warszawa 2004.
- The Business Implications of EU Enlargement: An Executives Survey in Co-Operation With Accenture*, The Economist Intelligence Unit, London, czerwiec 2003.
- Rolnictwo w 2003 roku*, GUS, Warszawa 2004.
- Urban R., *Polska gospodarka mięsna w przeddzień integracji z Unią Europejską*, „Gospodarka Mięsna”, 2004, nr 3.
- Wyżnikiewicz B., *Sytuacja w polskich przedsiębiorstwach*, „Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa”, 2004, nr 1.

PIGS' MARKET IN POLAND AFTER THE ACCESS TO THE EUROPEAN UNION

Summary

The prices of Polish pork after its access to the European Union have grown gradually to a level of the cheapest manufacturers in EU. However, this resulted mainly from hesitations in economic situation and not from the access. In future one should not expect a decrease of the price variation, because in spite of many years' intervention activities in the member countries prices are often below the basis ones.